Zbierka súdnych rozhodnutí

ROZSUDOK SÚDNEHO DVORA (veľká komora)

z 18. októbra 2016*

„Návrh na začatie prejudiciálneho konania — Justičná spolupráca v občianskych veciach — Rozhodné právo pre pracovnú zmluvu — Nariadenie (ES) č. 593/2008 — Článok 28 — Pôsobnosť ratione temporis — Článok 9 — Pojem ‚imperatívne normy' — Uplatnenie imperatívnych noriem iných členských štátov než štátu konajúceho súdu — Právna úprava členského štátu, podľa ktorej sa z dôvodu finančnej krízy znižuje odmena zamestnancov vo verejnom sektore — Povinnosť lojálnej spolupráce"

Vo veci C-135/15,

ktorej predmetom je návrh na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 267 ZFEÚ, podaný rozhodnutím Bundesarbeitsgericht (Spolkový pracovný súd, Nemecko) z 25. februára 2015 a doručený Súdnemu dvoru 20. marca 2015, ktorý súvisí s konaním:

Republik Griechenland

proti

Grigoriosovi Nikiforidisovi,

SÚDNY DVOR (veľká komora),

v zložení: predseda K. Lenaerts, podpredseda A. Tizzano, predsedovia komôr M. Ilešič, L. Bay Larsen, T. von Danwitz, sudcovia A. Borg Barthet, A. Arabadžiev, E. Jarašiūnas, C. G. Fernlund, C. Vajda, S. Rodin F. Biltgen a C. Lycourgos (spravodajca),

generálny advokát: M. Szpunar,

tajomník: K. Malacek, referent,

so zreteľom na písomnú časť konania a po pojednávaní z 1. februára 2016,

so zreteľom na pripomienky, ktoré predložili:

— G. Nikiforidis, v zastúpení: G. Zeug, Rechtsanwalt,

— nemecká vláda, v zastúpení: T. Henze, J. Kemper a J. Mentgen, splnomocnení zástupcovia,

— helénska vláda, v zastúpení: S. Charitaki a A. Magrippi, splnomocnené zástupkyne,

— vláda Spojeného kráľovstva, v zastúpení: J. Kraehling, splnomocnená zástupkyňa, a M. Gray, barrister,

* Jazyk konania: nemčina.

— Európska komisia, v zastúpení: M. Wilderspin, splnomocnený zástupca,

po vypočutí návrhov generálneho advokáta na pojednávaní 20. apríla 2016,

vyhlásil tento

Rozsudok

1 Návrh na začatie prejudiciálneho konania sa týka výkladu článku 4 ods. 3 ZEÚ, ako aj článku 9 ods. 3 a článku 28 nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 593/2008 zo 17. júna 2008 o rozhodnom práve pre zmluvné záväzky (Rím I) (Ú. v. EÚ L 177, 2008, s. 6, ďalej len „nariadenie Rím I“), ktorým bol za podmienok stanovených v jeho článku 24 nahradený Dohovor o rozhodnom práve pre zmluvné záväzky otvorený na podpis v Ríme 19. júna 1980 (Ú. v. ES L 266, 1980, s. 1, ďalej len „Rímsky dohovor“).

2 Tento návrh bol podaný v spore medzi Republik Griechenland (Helénskou republikou) a Grigoriosom Nikiforidisom, gréckym štátnym príslušníkom, ktorý pracuje ako učiteľ na gréckej základnej škole v Norimbergu (Nemecko), vo veci, v ktorej ide najmä o zníženie jeho hrubej mzdy v dôsledku dvoch zákonov, ktoré prijala Helénska republika na účely zníženia deficitu svojich verejných financií.

Právny rámec

Právo Únie

Nariadenie Rím I

3 Odôvodnenia 6, 7, 16 a 37 nariadenia Rím I znejú:

„(6) Riadne fungovanie vnútorného trhu vyžaduje v záujme predvídateľnosti výsledku sporov istoty, pokiaľ ide o rozhodné právo a voľný pohyb súdnych rozhodnutí, aby kolízne normy v členských štátoch určovali použitie rovnakého vnútroštátneho právneho poriadku bez ohľadu na to, súd ktorej krajiny vo veci koná.

(7) Vecná pôsobnosť a ustanovenia tohto nariadenia by mali byť zlučiteľné s nariadením Rady (ES) č. 44/2001 z 22. decembra 2000 o právomoci a o uznávaní a výkone rozsudkov v občianskych a obchodných veciach [(Ú. v. ES L 12, 2001, s. 1; Mim. vyd. 19/004, s. 42)] (‚Brusel I‘) a nariadením Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 864/2007 z 11. júla 2007 o rozhodnom práve pre mimozmluvné záväzky (RÍM II) [Ú. v. EÚ L 199, 2007, s. 40)] (Rím II).

…

(16) S cieľom prispievať k všeobecnému cieľu tohto nariadenia, ktorým je právna istota v európskom justičnom priestore, kolízne normy by mali mať vysoký stupeň predvídateľnosti. Súdy by však mali mať určitú diskrečnú právomoc, aby mohli určiť právny poriadok, ktorý má najužšiu väzbu s vecou.

…

(37) Verejný záujem odôvodňuje, aby v mimoriadnych prípadoch súdy členských štátov mohli uplatniť výnimky založené na verejnom poriadku a imperatívnych normách. Pojem ‚imperatívne normy' by mal byť odlišný od výrazu ‚ustanovenia, od ktorých sa nemožno odchýliť dohodou', a mal by sa chápať užšie."

4 Článok 3 nariadenia Rím I stanovuje:

„1. Zmluva sa spravuje právnym poriadkom, ktorý si zvolia zmluvné strany. Voľba musí byť urobená výslovne alebo jasne preukázaná ustanoveniami zmluvy alebo okolnosťami prípadu. Účastníci zmluvy si môžu zvoliť právny poriadok, ktorým sa bude spravovať celá zmluva alebo len jej časť.

2. Zmluvné strany sa môžu kedykoľvek dohodnúť, že sa zmluva spravuje iným právnym poriadkom ako právnym poriadkom, ktorým sa na základe predchádzajúcej voľby uskutočnenej podľa tohto článku alebo iných ustanovení tohto nariadenia spravovala dovtedy. Žiadna zmena a doplnenie zvoleného rozhodného práva po uzatvorení zmluvy nemá vplyv na jej formálnu platnosť podľa článku 11, ani nemá nepriaznivý vplyv na práva tretích osôb.

3. Ak sa v čase voľby všetky ostatné prvky súvisiace so situáciou nachádzajú v inej krajine, než je krajina, ktorej právo sa zvolilo, voľba strán nemá vplyv na uplatnenie ustanovení práva tejto inej krajiny, od ktorých sa nemožno odchýliť dohodou.

4. Ak sa v čase voľby všetky ostatné prvky súvisiace so situáciou nachádzajú v jednom alebo viacerých členských štátoch, voľba iného rozhodného práva stranami ako právneho poriadku členského štátu nemá vplyv na uplatnenie ustanovení práva Spoločenstva, ktoré sú prípadne vykonané v práve členského štátu konajúceho súdu a od ktorých sa nemožno odchýliť dohodou.

5. Existencia a platnosť dohody zmluvných strán o voľbe rozhodného práva sa posudzuje podľa ustanovení článkov 10, 11 a 13."

5 Článok 8 nariadenia Rím I s názvom „Individuálne pracovné zmluvy" stanovuje:

„1. Individuálna pracovná zmluva sa spravuje právnym poriadkom zvoleným zmluvnými stranami v súlade s článkom 3. Takáto voľba práva však nesmie zbaviť zamestnanca ochrany, ktorú mu poskytujú také ustanovenia, od ktorých sa nemožno odchýliť dohodou podľa práva, ktoré by v prípade absencie voľby bolo podľa odsekov 2, 3 a 4 tohto článku rozhodným.

2. Pokiaľ si zmluvné strany nezvolili rozhodné právo pre individuálnu pracovnú zmluvu, zmluva sa spravuje právnym poriadkom krajiny, v ktorej zamestnanec obvykle vykonáva prácu na základe zmluvy, alebo ak tomu tak nie je, právnym poriadkom krajiny, z ktorej takúto prácu vykonáva. Za zmenu krajiny obvyklého miesta výkonu práce sa nepovažuje, ak zamestnanec dočasne pracuje v inej krajine.

3. Ak rozhodné právo nemožno určiť podľa odseku 2, zmluva sa spravuje právnym poriadkom krajiny miesta podnikania, prostredníctvom ktorého bol zamestnanec zamestnaný.

4. Ak z celkovej situácie vyplýva, že zmluva má užšiu väzbu s inou krajinou, než je krajina uvedená v odseko[ch] 2 alebo 3, uplatní sa právny poriadok tejto inej krajiny."

6 Článok 9 nariadenia Rím I s názvom „Imperatívne normy" stanovuje:

„1. Imperatívne normy sú normy, ktorých dodržiavanie pokladá krajina za rozhodujúce pre ochranu svojich verejných záujmov, ako je politické, sociálne alebo hospodárske zriadenie, až do takej miery, že vyžaduje ich uplatnenie v každej situácii, na ktorú sa norma vzťahuje, bez ohľadu na právo, ktoré je inak rozhodným pre zmluvu podľa tohto nariadenia.

2. Žiadne ustanovenie tohto nariadenia neobmedzuje uplatňovanie imperatívnych noriem právneho poriadku štátu konajúceho súdu.

3. Môžu sa uplatniť imperatívne normy [Účinok možno priznať imperatívnym normám – *neoficiálny preklad*] právneho poriadku krajiny, kde sa vykonali alebo sa musia vykonať záväzky vyplývajúce zo zmluvy, pokiaľ uvedené imperatívne normy robia plnenie zmluvy protiprávnym. Pri rozhodovaní, či sa majú uplatniť uvedené normy [či sa uvedeným normám prizná účinok – *neoficiálny preklad*], sa do úvahy vezme ich povaha a účel, ako aj dôsledky ich uplatnenia alebo neuplatnenia.“

7 Článok 10 uvedeného nariadenia, nazvaný „Vecná platnosť“, stanovuje:

„1. Existencia a platnosť zmluvy alebo akéhokoľvek jej ustanovenia sa určí podľa právneho poriadku, ktorým by sa podľa tohto nariadenia spravovala zmluva alebo jej ustanovenie v prípade ich platnosti.

2. Napriek tomu strana, aby preukázala, že s uzavretím zmluvy nesúhlasila, môže sa odvolať na právny poriadok krajiny svojho obvyklého pobytu, ak z okolností vyplýva, že by nebolo odôvodnené posudzovať účinky jej správania podľa právneho poriadku uvedeného v odseku 1.“

8 Článok 28 toho istého nariadenia s názvom „Časové uplatňovanie“ stanovuje:

„Toto nariadenie sa vzťahuje na zmluvy uzavreté od 17. decembra 2009.“

Rozhodnutie 2010/320/EÚ

9 Dňa 10. mája 2010 Rada prijala rozhodnutie 2010/320/EÚ, ktorým sa Grécko vyzýva k posilneniu a prehĺbeniu fiškálneho dohľadu a ktorým sa upozorňuje, aby prijalo opatrenia na zníženie deficitu považované za nevyhnutné na odstránenie nadmerného deficitu (Ú. v. EÚ L 145, 2010, s. 6).

10 Článok 2 rozhodnutia 2010/320 ukladá tomuto členskému štátu najmä povinnosť v rokoch 2010 a 2011 prijať reformu svojej mzdovej legislatívy vo verejnom sektore zahŕňajúcu predovšetkým zavedenie jednotných zásad a časového harmonogramu na ustanovenie jednotnej zjednodušenej mzdovej tabuľky pre verejný sektor, ktorou sa zaistí, že platy budú odzrkadľovať produktivitu a úlohy.

11 Rozhodnutie 2010/320 bolo zrušené rozhodnutím Rady 2011/734/EÚ z 12. júla 2011, ktorým sa Grécko vyzýva k posilneniu a prehĺbeniu fiškálneho dohľadu a ktorým sa upozorňuje, aby prijalo opatrenia na zníženie deficitu považované za nevyhnutné na odstránenie nadmerného deficitu (prepracované znenie) (Ú. v. EÚ L 296, 2011, s. 38).

Rímsky dohovor

12 Článok 7 Rímskeho dohovoru s názvom „Imperatívne normy“ znie:

„1. Pri uplatnení právneho poriadku určitého štátu podľa tohto dohovoru možno zohľadniť imperatívne normy iného štátu, s ktorým má daná situácia úzku väzbu, ak podľa právneho poriadku tohto štátu sa takéto normy musia uplatniť bez ohľadu na to, ktorý právny poriadok je inak rozhodným právom pre zmluvu, a v rozsahu, v ktorom sa podľa tohto právneho poriadku musia v takejto situácii uplatniť. Pri rozhodovaní, či sa majú uplatniť tieto kogentné ustanovenia, sa prihliada na ich povahu a účel a na dôsledky ich uplatnenia alebo neuplatnenia.

2. Žiadne ustanovenie tohto dohovoru neobmedzuje uplatnenie noriem právneho poriadku štátu konajúceho súdu v situácii, v ktorej je ich použitie imperatívne bez ohľadu na to, ktorý právny poriadok je inak rozhodným právom pre zmluvu.“

13 Článok 17 uvedeného dohovoru stanovuje:

„Tento dohovor sa v zmluvnom štáte uplatní na zmluvy uzavreté po nadobudnutí platnosti dohovoru pre tento štát.“

Vnútroštátne právne úpravy

Nemecké právo

14 Z rozhodnutia vnútroštátneho súdu vyplýva, že do nadobudnutia účinnosti nariadenia Rím I boli príslušné normy nemeckého medzinárodného práva súkromného v oblasti zmluvných vzťahov obsiahnuté v ustanoveniach § 27 a nasl. Einführungsgesetz zum Bürgerlichen Gesetzbuch (zákon, ktorým sa zavádza Občiansky zákonník, ďalej len „EGBGB“). Podľa vnútroštátneho súdu § 34 EGBGB v podstate nevylučoval možnosť zohľadniť imperatívne normy iného štátu prinajmenšom ako skutkové okolnosti v rámci hmotnoprávnych noriem „vyžadujúcich si ďalšie spresnenia“.

Grécke právo

15 Počas krízy súvisiacej s financovaním gréckeho verejného dlhu prijala Helénska republika zákon č. 3833/2010 o naliehavých opatreniach na prekonanie krízy verejných financií (FEK A’ 40/15.03.2010, ďalej len „zákon č. 3833/2010“). § 1 tohto zákona, ktorý nadobudol účinnosť 1. januára 2010, stanovuje zníženie odmien všetkého druhu, príspevkov a miezd úradníkov a štátnych zamestnancov o 12 %. Toto zníženie sa vzťahuje aj na zamestnancov, ktorí majú s orgánom verejnej moci pracovný pomer uzavretý podľa súkromného práva, a má prednosť pred akýmkoľvek ustanovením kolektívnej zmluvy či individuálnej pracovnej zmluvy alebo pred akoukoľvek podmienkou stanovenou v arbitrážnom rozhodnutí.

16 Helénska republika okrem toho prijala zákon č. 3845/2010, nazvaný „Opatrenia na uplatnenie mechanizmu podpory pre grécke hospodárstvo od členských krajín eurozóny a Medzinárodného menového fondu“ (FEK A’ 65/6.05.2010, ďalej len „zákon č. 3845/2010“). Článok 3 tohto zákona, ktorý nadobudol účinnosť 1. júna 2010, v podstate stanovuje zníženie miezd zamestnancov uvedených v článku 1 zákona č. 3833/2010, o ďalšie 3 %.

Spor vo veci samej a prejudiciálne otázky

17 G. Nikiforidis bol od roku 1996 zamestnaný ako učiteľ na základnej škole v Norimbergu, ktorej prevádzkovateľom je Helénska republika. V období od októbra 2010 do decembra 2012 mu Helénska republika v dôsledku prijatia zákonov č. 3833/2010 a 3845/2010 prijatých gréckym zákonodarcom znížila hrubú mzdu, ktorá bola predtým vypočítaná v súlade s nemeckým všeobecným pracovným právom, o sumu 20 262,32 eura. Účelom týchto zákonov bolo vykonanie dohôd, ktoré Helénska republika uzavrela s Európskou komisiou, Európskou centrálnou bankou a Medzinárodným menovým fondom (OSN), ako aj rozhodnutia 2010/320.

18 G. Nikiforidis podal v Nemecku žalobu, ktorou navrhol, aby sa mu doplatila odmena od októbra 2010 do decembra 2012 a poskytli výplatné pásky.

19 Bundesarbeitsgericht (Spolkový pracovný súd, Nemecko) zamietol námietku neprípustnosti, ktorú vzniesla Helénska republika s odkazom na svoju imunitu, a to s odôvodnením, že predmetný pracovný pomer je súkromnoprávnym vzťahom. Ďalej uviedol, že zákony č. 3833/2010 a 3845/2010 znižujú mzdy

všetkým zamestnancom vo verejnej službe Helénskej republiky bez ohľadu na to, či títo zamestnanci svoju službu vykonávajú na území Grécka alebo v zahraničí. Uviedol, že relevantné ustanovenia týchto zákonov zodpovedajú definícii imperatívnych noriem v zmysle medzinárodného práva súkromného.

20 Podľa Bundesarbeitsgericht (Spolkový pracovný súd) je pre riešenie sporu vo veci samej rozhodujúce, či sa zákony č. 3833/2010 a 3845/2010 môžu priamo alebo nepriamo uplatniť na pracovný pomer vykonávaný v Nemecku a podliehajúci nemeckému právu, ktoré nepripúšťa také zníženie mzdy, k akému pristúpila Helénska republika, bez dodatku k zmluve alebo bez „Änderungskündigung“ (prepustenie s ponukou novej zmluvy za nových podmienok). Uvedený súd v tejto súvislosti uviedol, že keby sa na vec samu neuplatnilo nariadenie Rím I, umožňoval by mu § 34 EGBGB zohľadniť imperatívne ustanovenia iného štátu.

21 Bundesarbeitsgericht (Spolkový pracovný súd) sa domnieva, že okamih uzavretia pracovnej zmluvy v zmysle článku 28 tohto nariadenia možno vykladať rôzne, najmä pokiaľ ide o dlhotrvajúce pracovné pomery, a že treba teda určiť, či sa toto ustanovenie týka iba pôvodného uzavretia zmluvy, alebo či môže tiež zahŕňať určité zmeny pracovného pomeru, ako je zmluvne dohodnutá zmena hrubej mzdy alebo pracovných povinností alebo aj pokračovanie vo výkone práce po prerušení zmluvy alebo po inom prerušení plnenia zmluvy. V tejto súvislosti zdôrazňuje, že v prejednávanej veci bola posledná písomná zmena pracovnej zmluvy dohodnutá v roku 2008.

22 Uvedený súd si okrem toho kladie otázku, či sa článok 9 ods. 3 nariadenia Rím I má vykladať reštriktívne v tom zmysle, že sa možno dovolávať iba imperatívnych noriem štátu konajúceho súdu alebo štátu, v ktorom sa zmluva plní, alebo či možno nepriamo zohľadniť imperatívne normy iného členského štátu.

23 Napokon tak za predpokladu, že by sa uplatnili skoršie ustanovenia nemeckého medzinárodného práva súkromného, ako aj za predpokladu, že by sa mal uplatniť článok 9 ods. 3 uvedeného nariadenia, bez ohľadu na to, či posledné uvedené ustanovenie bráni či nebráni zohľadneniu imperatívnych noriem iného členského štátu než štátu konajúceho súdu alebo štátu, v ktorom sa nachádza miesto plnenia zmluvy, sa Bundesarbeitsgericht (Spolkový pracovný súd) zamýšľa nad otázkou, aké dôsledky má plnenie povinnosti lojálnej spolupráce zakotvenej v článku 4 ods. 3 ZEÚ na riešenie sporu vo veci samej. Podľa uvedeného súdu by z tejto požiadavky mohla vyplývať povinnosť podporovať Helénsku republiku pri vykonávaní dohôd uzavretých s Komisiou, Medzinárodným menovým fondom (OSN) a Európskou centrálnou bankou a pri vykonávaní rozhodnutia 2010/320 tým, že sa vo veci samej vezmú do úvahy zákony č. 3833/2010 a 3845/2010.

24 Za týchto podmienok Bundesarbeitsgericht (Spolkový pracovný súd) rozhodol prerušiť konanie a položiť Súdnemu dvoru tieto prejudiciálne otázky:

„1. Uplatní sa nariadenie Rím I podľa svojho článku 28 na pracovné pomery výlučne vtedy, keď právny vzťah vznikol na základe pracovnej zmluvy dohodnutej po 16. decembri 2009, alebo vedie akákoľvek ďalšia dohoda zmluvných strán, že ich pracovný pomer bude pokračovať, či zmenený alebo bezo zmeny, k uplatniteľnosti nariadenia?

2. Vylučuje samotný článok 9 ods. 3 nariadenia Rím I priame uplatňovanie imperatívnych noriem tretieho štátu, v ktorom sa záväzky vyplývajúce zo zmluvy vykonali alebo majú vykonať, alebo aj nepriame zohľadnenie v práve štátu, ktorým sa zmluva spravuje?

3. Má zásada lojálnej spolupráce zakotvená v článku 4 ods. 3 ZEÚ právny význam pre rozhodnutie vnútroštátnych súdov, či sa priamo alebo nepriamo uplatnia imperatívne normy iného členského štátu?“

O prejudiciálnych otázkach

O prvej otázke

25 Svojou prvou otázkou sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či sa článok 28 nariadenia Rím I má vykladať v tom zmysle, že ustanovenia tohto nariadenia sa uplatnia iba na pracovné pomery, ktoré vznikli na základe pracovnej zmluvy uzavretej po 16. decembri 2009 alebo v tom zmysle, že sa vzťahujú aj na pracovné pomery založené najneskôr k uvedenému dňu, a ktorých zmluvné strany sa dohodli, že v nich budú po uvedenom dni pokračovať, či už so zmenami alebo bezo zmien.

26 Treba zdôrazniť, že článok 28 nariadenia Rím I stanovuje, že toto nariadenie sa uplatňuje na zmluvy uzavreté od 17. decembra 2009 bez rozlišovania medzi rozličnými druhmi zmlúv patriacich do vecnej pôsobnosti uvedeného nariadenia. Na pracovné pomery, ktorých sa uvedená otázka konkrétne týka, sa teda tiež vzťahuje toto ustanovenie.

27 V prejednávanej veci z údajov poskytnutých vnútroštátnym súdom vyplýva, že predmetná pracovná zmluva bola pôvodne uzavretá v priebehu roka 1996, teda pred nadobudnutím účinnosti nariadenia Rím I.

28 Po tomto spresnení treba pripomenúť, že podľa ustálenej judikatúry z požiadavky jednotného uplatňovania práva Únie, ako aj zo zásady rovnosti vyplýva, že znenie ustanovenia práva Únie, ktoré neobsahuje nijaký výslovný odkaz na právo členských štátov s cieľom určiť jeho zmysel a rozsah pôsobnosti, si v zásade vyžaduje autonómny a jednotný výklad v celej Únii (pozri v tomto zmysle rozsudky zo 17. júla 2008, Kozłowski, C-66/08, EU:C:2008:437, bod 42, a z 24. mája 2016, Dworzecki, C-108/16 PPU, EU:C:2016:346, bod 28).

29 Vzhľadom na to, že článok 28 nariadenia Rím I neodkazuje na právo členských štátov, treba ho vykladať autonómnym a jednotným spôsobom.

30 Tento záver nespochybňuje ani článok 10 nariadenia Rím I, podľa ktorého sa otázky súvisiace s existenciou a platnosťou zmluvy alebo niektorého ustanovenia zmluvy určujú podľa práva, ktoré by sa na základe tohto nariadenia uplatnilo v prípade platnosti zmluvy alebo jej ustanovenia. Toto ustanovenie, ktoré sa netýka časovej pôsobnosti nariadenia Rím I, totiž nie je relevantné pre odpoveď na prvú položenú otázku.

31 Podľa článku 28 nariadenia Rím I sa toto nariadenie vzťahuje iba na zmluvné vzťahy, ktoré vznikli na základe vzájomného súhlasu zmluvných strán, ktorý sa prejavil od 17. decembra 2009.

32 Na zodpovedanie prvej otázky však treba určiť, či zmena pracovnej zmluvy uzavretej pred 17. decembrom 2009 dohodnutá jej zmluvnými stranami po uvedenom dni, môže viesť k záveru, že od tohto dňa došlo medzi týmito zmluvnými stranami k uzavretiu novej pracovnej zmluvy v zmysle článku 28 nariadenia Rím I, takže by uvedená zmluva patrila do časovej pôsobnosti tohto nariadenia.

33 V tejto súvislosti treba uviesť, že normotvorca Únie vylúčil okamžitú uplatniteľnosť nariadenia Rím I, ktorá by viedla k tomu, že by do jeho pôsobnosti patrili budúce účinky zmlúv uzavretých pred 17. decembrom 2009.

34 Zatiaľ čo totiž návrh Komisie KOM(2005) 650 v konečnom znení z 15. decembra 2005 týkajúci sa nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o rozhodnom práve pre zmluvné záväzky (Rím I) počítal s tým, že do pôsobnosti uvedeného nariadenia budú patriť „zmluvné záväzky, ktoré vznikli po nadobudnutí jeho účinnosti“, bola táto formulácia v článku 28 nariadenia Rím I nahradená odkazom na „zmluvy“ uzavreté od 17. decembra 2009. Hoci formulácia navrhovaná Komisiou odkazujúca na zmluvné záväzky, ktoré vznikli po nadobudnutí účinnosti uvedeného nariadenia, spolu so zmluvami

uzavretými po dni nadobudnutia účinnosti zahŕňala aj budúce účinky zmlúv uzavretých pred týmto dňom, t. j. záväzky, ktoré vznikli z posledných uvedených zmlúv po tomto dni nadobudnutia účinnosti, neplatí to pre znenie článku 28 nariadenia Rím I, v ktorom sa uvádzajú výlučne zmluvy uzavreté od 17. decembra 2009, keď uvedené nariadenie podľa svojho článku 29 nadobudlo účinnosť. Z toho vyplýva, že na rozdiel od úvah vnútroštátneho súdu nemusí každá dohoda zmluvných strán, uzavretá po 16. decembri 2009, o pokračovaní v plnení predtým uzavretej zmluvy viesť k uplatniteľnosti nariadenia Rím I na tento zmluvný vzťah bez toho, aby to odporovalo jasne vyjadrenej vôli normotvorcu Únie.

35 Takto zvolený prístup by bol spochybnený, keby každá, hoci aj drobná zmena, ktorú zmluvné strany urobili od 17. decembra 2009 v zmluve, pôvodne uzavretej pred týmto dňom, stačila na zahrnutie tejto zmluvy do pôsobnosti tohto nariadenia.

36 Keby sa navyše vychádzalo z toho, že každá zmena pôvodnej zmluvy urobená vzájomnou dohodou od 17. decembra 2009 spôsobuje, že táto zmluva patrí do pôsobnosti tohto nariadenia, a v konečnom dôsledku podriaďuje túto zmluvu iným kolíznym normám, než sú tie, ktoré platili v okamihu jej pôvodného uzavretia, bolo by to v rozpore so zásadou právnej istoty, a konkrétne by to malo nepriaznivé následky pre predvídateľnosť výsledkov sporov a pre istotu súvisiacu s rozhodným právom, ktoré podľa odôvodnenia 6 nariadenia Rím I patria medzi jeho ciele.

37 Naopak, nie je vylúčené, ako uviedla Komisia vo svojich písomných pripomienkach, že zmluva uzavretá pred 17. decembrom 2009 bude od uvedeného dátumu zmenená dohodou zmluvných strán v takom rozsahu, že táto zmena nebude vyjadrením iba aktualizácie či úpravy tejto zmluvy, ale bude vytvárať nový právny vzťah medzi týmito zmluvnými stranami, takže pôvodná zmluva by sa mala považovať za nahradenú touto novou zmluvou uzavretou po uvedenom dátume v zmysle článku 28 nariadenia Rím I.

38 Prislúcha vnútroštátnemu súdu, aby určil, či zmluva uzavretá v prejednávanej veci medzi G. Nikiforidisom a jeho zamestnávateľom bola zmenená od 17. decembra 2009 dohodou zmluvných strán v takomto rozsahu. V opačnom prípade by na vec samu nebolo uplatniteľné nariadenie Rím I.

39 Vzhľadom na všetky predchádzajúce úvahy treba na prvú otázku odpovedať, že článok 28 nariadenia Rím I sa má vykladať v tom zmysle, zmluvne založený pracovný pomer, ktorý vznikol pred 17. decembrom 2009 patrí do pôsobnosti tohto nariadenia iba v prípade, že tento pomer bol v dôsledku vzájomného súhlasu zmluvných strán, ktorý bol prejavený od uvedeného dátumu, zmenený v takom rozsahu, že sa treba domnievať, že od uvedeného dňa bola uzavretá nová pracovná zmluva, čo prislúcha overiť vnútroštátnemu súdu.

O druhej a tretej prejudiciálnej otázke

40 Svojou druhou a treťou otázkou, ktoré treba preskúmať spoločne, sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či sa po prvé článok 9 ods. 3 nariadenia Rím I má vykladať v tom zmysle, že vylučuje možnosť súdu, ktorému bola vec predložená, aby priamo alebo nepriamo na základe vnútroštátneho práva rozhodného pre zmluvu vzal do úvahy iné imperatívne normy, než sú imperatívne normy štátu konajúceho súdu alebo štátu, kde sa vykonali alebo sa musia vykonať záväzky vyplývajúce zo zmluvy, a po druhé, aké požiadavky prípadne vyplývajú zo zásady lojálnej spolupráce zakotvenej v článku 4 ods. 3 ZEÚ, pokiaľ ide o priame alebo nepriame zohľadnenie týchto iných imperatívnych noriem konajúcim súdom.

41 Imperatívne normy sú podľa článku 9 ods. 1 uvedeného nariadenia kogentné normy, ktorých dodržiavanie pokladá krajina za rozhodujúce pre ochranu svojich verejných záujmov, až do takej miery, že vyžaduje ich uplatnenie v každej situácii, na ktorú sa norma vzťahuje, bez ohľadu na právo, ktoré je rozhodným pre zmluvu podľa tohto nariadenia. Odsek 2 tohto článku stanovuje, že žiadne

ustanovenia nariadenia Rím I neobmedzujú uplatňovanie imperatívnych noriem právneho poriadku štátu konajúceho súdu. V odseku 3 uvedeného článku sa uvádza, že sa má priznať účinok imperatívnym normám právneho poriadku krajiny, kde sa vykonali alebo sa musia vykonať záväzky vyplývajúce zo zmluvy, pokiaľ uvedené imperatívne normy robia plnenie zmluvy protiprávnym. V tomto odseku 3 sa ďalej spresňuje, že pred rozhodnutím o tom, či sa posledným uvedeným imperatívnym normám má priznať účinok, vezme konajúci súd do úvahy ich povahu a účel, ako aj dôsledky, ktoré by mohli z ich uplatnenia či neuplatnenia vyplynúť.

42 Na účely presného určenia pôsobnosti článku 9 tohto nariadenia treba poukázať na to, že z článku 3 ods. 1 a konkrétne v prípade pracovných zmlúv z článku 8 ods. 1 tohto nariadenia vyplýva, že autonómia vôle zmluvných strán v súvislosti s voľbou rozhodného práva je všeobecnou zásadou zakotvenou v nariadení Rím I.

43 Článok 9 nariadenia Rím I sa od tejto zásady slobodnej voľby rozhodného práva, ktorú majú zmluvné strany, odchyľuje. Cieľom tejto výnimky, ako je uvedené v odôvodnení 37 tohto nariadenia, je umožniť konajúcemu súdu za výnimočných okolností zohľadniť dôvody verejného záujmu.

44 Článok 9 uvedeného nariadenia sa má ako opatrenie o výnimke vykladať reštriktívne (pozri analogicky rozsudok zo 17. októbra 2013, Unamar, C-184/12, EU:C:2013:663, bod 49).

45 Z prípravných prác k tomuto nariadeniu navyše vyplýva, že normotvorca Únie mal v úmysle obmedziť narušovanie systému kolíznych noriem vyvolávané uplatňovaním iných imperatívnych noriem, než sú imperatívne normy štátu konajúceho súdu. Zatiaľ čo návrh Komisie KOM(2005) 650 v konečnom znení prevzal z Rímskeho dohovoru možnosť priznať účinok imperatívnym normám štátu, s ktorým má predmetná zmluva najužšiu väzbu, normotvorca Únie túto možnosť odstránil [pozri návrh správy Európskeho parlamentu k návrhu nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o rozhodnom práve pre zmluvné záväzky (Rím I), 2005/0261(COD), s. 16].

46 Okrem toho, keby konajúci súd mohol uplatniť imperatívne normy, ktoré sú súčasťou právneho poriadku iných členských štátov, než sú štáty výslovne uvedené v článku 9 ods. 2 a 3 nariadenia Rím I, mohlo by to byť na úkor úplného dosiahnutia všeobecného cieľa tohto nariadenia, ktorým je podľa jeho odôvodnenia 16 právna istota v európskom justičnom priestore.

47 Keby sa totiž pripustilo, že konajúci súd má takúto možnosť, zvýšil by sa tým počet imperatívnych noriem uplatniteľných ako výnimka zo všeobecného pravidla zakotveného v článku 3 ods. 1 uvedeného nariadenia a konkrétne pre pracovné zmluvy v článku 8 ods. 1 a mohla by sa tým teda narušiť predvídateľnosť hmotnoprávnych noriem rozhodných pre zmluvu.

48 Ďalej, pokiaľ by mal konajúci súd možnosť na základe rozhodného práva pre zmluvu uplatniť iné imperatívne normy, než sú tie uvedené v článku 9 uvedeného nariadenia, mohol by tým byť ohrozený cieľ článku 8 nariadenia Rím I, ktorým je v čo najväčšej miere zaručiť dodržiavanie ustanovení zabezpečujúcich ochranu zamestnanca, ktoré sú stanovené v právnom poriadku krajiny, v ktorej vykonáva svoju pracovnú činnosť (pozri analogicky rozsudok z 15. marca 2011, Koelzsch, C-29/10, EU:C:2011:151, bod 42).

49 Z predchádzajúcich úvah vyplýva, že výpočet imperatívnych noriem v článku 9 nariadenia Rím I, ktorým konajúci súd môže priznať účinok, je taxatívny.

50 Z toho vyplýva, že článok 9 nariadenia Rím I sa má vykladať v tom zmysle, že vylučuje možnosť konajúceho súdu ako právnu normu uplatniť iné imperatívne normy, než sú normy štátu konajúceho súdu alebo štátu, kde sa vykonali alebo sa musia vykonať záväzky vyplývajúce zo zmluvy. V dôsledku toho vzhľadom na to, že podľa vnútroštátneho súdu bola pracovná zmluva G. Nikiforidisa vykonávaná

v Nemecku, a vnútroštátny súd je nemeckým súdom, nemôže uvedený súd v prejednávanej veci priamo či nepriamo uplatniť grécke imperatívne normy, ktoré uvádza v návrhu na začatie prejudiciálneho konania.

51 Článok 9 uvedeného nariadenia však naopak nebráni tomu, aby sa imperatívne normy iného štátu, než je štát konajúceho súdu alebo štát, kde sa vykonali alebo sa musia vykonať záväzky vyplývajúce zo zmluvy, zohľadnili ako skutková okolnosť, pokiaľ to stanovuje hmotnoprávna norma práva, ktoré je podľa ustanovení tohto nariadenia rozhodné pre zmluvu.

52 Nariadenie Rím I totiž harmonizuje kolízne normy pre zmluvné záväzky, a nie hmotnoprávne normy zmluvného práva. Pokiaľ posledné uvedené normy stanovujú, aby konajúci súd imperatívnu normu, ktorá je súčasťou právneho poriadku iného štátu, než je štát konajúceho súdu alebo štát, kde sa uskutočňuje zmluvné plnenie, zohľadnil ako skutkovú okolnosť, nemôže článok 9 tohto nariadenia brániť tomu, aby konajúci súd túto okolnosť zohľadnil.

53 Za týchto podmienok prislúcha vnútroštátnemu súdu, aby overil, či zákony č. 3833/2010 a 3845/2010 možno zohľadniť v rámci posudzovania skutkových okolností prejednávanej veci relevantných z hľadiska hmotného práva rozhodného pre pracovnú zmluvu, o ktorú ide vo veci samej.

54 Preskúmanie zásady lojálnej spolupráce zakotvenej v článku 4 ods. 3 ZEÚ nemôže viesť k odlišnému záveru. Táto zásada totiž členskému štátu neumožňuje obísť povinnosti, ktoré mu ukladá právo Únie, a nemôže teda vnútroštátnemu súdu umožniť, aby odhliadol od taxatívnej povahy výpočtu imperatívnych noriem, ktorým môže priznať účinok, uvedených v článku 9 nariadenia Rím I, na účely priznania účinku gréckym imperatívnym normám, ako právnym normám, o ktoré ide vo veci samej (pozri analogicky rozsudok z 23. januára 2014, Manzi a Compagnia Naviera Orchestra, C-537/11, EU:C:2014:19, bod 40).

55 Vzhľadom na všetky predchádzajúce úvahy treba na druhú a tretiu otázku odpovedať, že článok 9 ods. 3 nariadenia Rím I sa má vykladať v tom zmysle, že vylučuje možnosť konajúceho súdu, aby ako právne normy uplatnil iné imperatívne normy, než sú imperatívne normy štátu konajúceho súdu alebo štátu, kde sa vykonali alebo sa musia vykonať záväzky vyplývajúce zo zmluvy, nebráni však tomu, aby uvedený súd zohľadnil tieto iné imperatívne normy ako skutkovú okolnosť, pokiaľ to stanovuje vnútroštátne právo, ktoré je podľa ustanovení tohto nariadenia rozhodné pre zmluvu. Tento výklad nie je spochybnený zásadou lojálnej spolupráce zakotvenou v článku 4 ods. 3 ZEÚ.

O trovách

56 Vzhľadom na to, že konanie pred Súdnym dvorom má vo vzťahu k účastníkom konania vo veci samej incidenčný charakter a bolo začaté v súvislosti s prekážkou postupu v konaní pred vnútroštátnym súdom, o trovách konania rozhodne tento vnútroštátny súd. Iné trovy konania, ktoré vznikli v súvislosti s predložením pripomienok Súdnemu dvoru a nie sú trovami uvedených účastníkov konania, nemôžu byť nahradené.

Z týchto dôvodov Súdny dvor (veľká komora) rozhodol takto:

1. **Článok 28 nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 593/2008 zo 17. júna 2008 o rozhodnom práve pre zmluvné záväzky (Rím I) sa má vykladať v tom zmysle, že zmluvne založený pracovný pomer, ktorý vznikol pred 17. decembrom 2009 patrí do pôsobnosti tohto nariadenia iba v prípade, že tento pomer bol v dôsledku vzájomného súhlasu zmluvných strán, ktorý bol prejavený od uvedeného dátumu, zmenený v takom rozsahu, že sa treba domnievať, že od uvedeného dňa bola uzavretá nová pracovná zmluva, čo prislúcha overiť vnútroštátnemu súdu.**

2. Článok 9 ods. 3 nariadenia č. 593/2008 sa má vykladať v tom zmysle, že vylučuje možnosť konajúceho súdu, aby ako právne normy uplatnil iné imperatívne normy, než sú imperatívne normy štátu konajúceho súdu alebo štátu, kde sa vykonali alebo sa musia vykonať záväzky vyplývajúce zo zmluvy, nebráni však tomu, aby uvedený súd zohľadnil tieto iné imperatívne normy ako skutkovú okolnosť, pokiaľ to stanovuje vnútroštátne právo, ktoré je podľa ustanovení tohto nariadenia rozhodné pre zmluvu. Tento výklad nie je spochybnený zásadou lojálnej spolupráce zakotvenou v článku 4 ods. 3 ZEÚ.

Podpisy